

Vzdělávací materiál projektu Zlepšení podmínek výuky v ZŠ Sloup

Název vzdělávacího materiálu	Stylizační cvičení – význam a užití slov
Anotace	Pracovní listy k procvičování slovní zásoby a správného užití slov dle významu.
Autor	Mgr. Michaela Matějková
Jazyk	Český jazyk
Očekávaný výstup	Žák rozšiřuje slovní zásobu a pracuje s významy slov.
Třída	7. – 9.

Stylizační cvičení – význam a užití slov

1. Z nabídky slov vyber synonyma pro vyznačené české výrazy ve větách a zapiš je ve správném tvaru:

nabídka: migrace, nelegální, tradice, respektovaný, diplomaticky, komerční, rekonvalescent, absolvent, korupce, fobie, kurýr, ekonomický, systematicky, kimono, kuriozita, revizor

Podplácení _____ se prokázalo u několika fotbalových rozhodčích. Ve sbírce měl několik **neobvyklých předmětů** _____. Trpí **chorobným strachem** _____ z pavouků, brouků a bodavého hmyzu. Ve svém oboru je **uznávanou** _____ autoritou. **Posel** _____ se někde zdržel. Uvolněné prostory můžete využít k **obchodním** _____ účelům. Po uzavření příměří došlo k **velkému stěhování** _____ obyvatel. Posvícení je tu vyhlášenou **zvyklostí** _____. Klienty našich lázní jsou **ti, kteří se zotavují z chorob** _____.

Čtyři ze zbývajících slov (podle vlastního výběru) užiij ve větách tak, aby byl zřejmý jejich význam (lze podle potřeby věty měnit tvary slov)

2. Nahraď slovo „rána“ synonymními výrazy, popř. vyjádři jinak:

Z dálky k nám doléhaly rány z pušek. _____ Jeho odjezd byl pro nás velkou ranou. _____ Branka padla z rány od modré čáry. _____ V těch nových šatech má tedy ránu! _____ Musíme tu ránu ošetřit. _____ V tu ránu jsem nebyl mocen slova. _____ Protivníkovy rány byly velmi tvrdé. _____ Jen počkej, až mi přijdeš do rány. _____ Bez Moniky nedá ani ránu. _____

3. Užiij slova ve slovních spojeních tak, aby byl patrný jejich významový rozdíl (lze měnit tvary slov):

př. nutný – nucený nutná lékařská pomoc x jeho smích je nápadně nucený

vodní – vodový	_____	x	_____
vratký – vrtkavý	_____	x	_____
černit – černat se	_____	x	_____
balící – balící	_____	x	_____
nepřístupný – nedostupný	_____	x	_____
energický – energetický	_____	x	_____
časovat - načasovat	_____	x	_____
lékařský – lékařův	_____	x	_____
písčítý – pískový	_____	x	_____
smetanovský – Smetanův	_____	x	_____

4. Přiřaď vždy k sobě jedno podstatné jméno a jedno přídavné tak, aby vzniklo ustálené spojení:

panamský	tvarůžky
jablonecký	káva
vlašský	salám
milánský	průplav
uherský	mlha
plzeňský	bižuterie
turecký	salát
londýnský	pivo
olomoucký	špagety

5. K uvedeným slovům doplň vhodná přídavná jména odvozená od osobního jména tak, aby vzniklo ustálené spojení a vysvětli jeho význam:
příklad – meč – Damoklův meč = stálé nebezpečí

..... chlév

..... vejce

..... vítězství

..... nit

..... pata

..... muka

6. Seřaď slova podle vyjádření intenzity vlastnosti a popiš významové rozdíly mezi nimi:

mokrý - vlhký - promáčený - navlhlý

7. Použij následující slova ve větách:

balící – balící

hasící – hasící

žehlicí – žehlicí

měřicí – měřicí

Zdroj:

1. Čechová, Oliva – Hrátky s češtinou, SPN 1993

Řešení

1. **Podplácení** __korupce__ se prokázalo u několika fotbalových rozhodčí. Ve sbírce měl několik **neobvyklých předmětů** __kuriozit__. Trpí **chorobným strachem** __fobií__ z pavouků, brouků a bodavého hmyzu. Ve svém oboru je **uznávanou** __respektovanou__ autoritou. **Posel** __kurýr__ se někde zdržel. Uvolněné prostory můžete využít k **obchodním** __komerčním__ účelům. Po uzavření příměří došlo k **velkému stěhování** __migraci__ obyvatel. Posvácení je tu vyhlášenou **zvyklostí** __tradicí__. Klienty našich lázní jsou **ti, kteří se zotavují z chorob** __rekonvalescenti__.

Výroba a držení omamných látek je nelegální.

Absolvent gymnázia je připraven studovat na vysoké škole.

V tramvaji kontroloval jízdenky revizor.

Kimono je oblečení pro judo.

2. Z dálky k nám doléhaly rány z pušek. __střely__ Jeho odjezd byl pro nás velkou ranou. __ztrátou, zlamaním__ Branka padla z rány od modré čáry. __ze střely__ V těch nových šatech má tedy ránu! __vypadá hrozně__ Musíme tu ránu ošetřit. __zranění__ V tu ránu jsem nebyl mocen slova. __v tom okamžiku__ Protivníkovy rány byly velmi tvrdé. __úderý__ Jen počkej, až mi přijdeš do rány. __do cesty__ Bez Moniky nedá ani ránu. __se neobejde__.

3.

vodní – vodový	tok x zmrzlina
vratký – vrtkavý	vor x počasí
černit – černat se	obrázek x mraky
balící – balící	papír x dárek
nepřístupný – nedostupný	film x automobil
energický – energetický	člověk x nápoj
časovat - načasovat	sloveso x formu
lékařský – lékařův	předpis x ordinace
písčítý – pískový	podklad x cukr
smetanovský – Smetanův	hudba x rodný dům

4. **Panamský průplav, jablonecká bižuterie, vlašský salát, milánské špagety, uherský salám, plzeňské pivo, turecká káva, londýnská mlha, olomoucké tvarůžky**

5. K uvedeným slovům doplň vhodná přídavná jména odvozená od osobního jména tak, aby vzniklo ustálené spojení a vysvětlí jeho význam:

příklad – meč – Damoklův meč = stálé nebezpečí

.....Augiášův... chlív – velký nepořádek

.....Kolumbovo... vejce – těžký problém jednoduše – vtipně rozřešený

.....Pyrrhovo... vítězství – draze zaplacené, problematické vítězství

.....Ariadnina... nit – stopa vedoucí k cíli

.....Achillova.. pata – slabé, zranitelné místo

.....Tantalova... muka – velké utrpení (původně trápení hladem a žízní)

6. navlhlý – vlhký – mokrý – promáčený (zesiluje se míra vlastnosti)

7. Balící papír x žena balící dárek, hasicí přístroj x hasiči, hasicí požár, žehlicí prkno x žena, žehlicí prádlo, měřicí přístroj x trenér, měřicí čas